

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГРОМАД ПІД ЧАС ВІЙНИ

Військові дії на території України мали суттєвий вплив на життя населення та функціонування різних суспільних процесів. У зв'язку з цим постали певні економічні труднощі, з якими зіштовхнулися як пересічні громадяни, так і підприємства. Надалі будуть наведені певні проблеми, що постали перед територіальними громадами України внаслідок війни.

Розглянемо три основні напрямки: бюджетні втрати, підприємницькі складнощі, вплив на населення. Бюджет громад в залежності від розташування та стану самої території до початку військових дій міг нести різні за обсягом втрати, проте, розглядаючи загальну ситуацію, приходимо до висновку, що у порівнянні з минулим 2021 роком приріст доходу загального фонду (без трансфертів) за наведеним типом бюджету впродовж перших 4 місяців війни зазнав негативних коливань. Так, у лютому він склав +22,9 %, у березні -5,6 %, у квітні -6,4 %, а у травні +16,4 %, тобто простежується падіння. Незважаючи на те, що з березня до травня можна простежити вже позитивну динаміку, узагальнено нанесена певна шкода бюджету. Тому, що існує порівняне недоотримання коштів, сприяло, в тому числі, припинення діяльності певних підприємницьких утворень. У Саксаганській територіальній громаді, наприклад, бюджет за 8 місяців війни недоотримав близько 1 млн грн, а діяльність припинило як мінімум 7 ФОПів [1].

Український бізнес за час війни втратив більше, ніж за два роки пандемії. Найгіршою стала ситуація для тих підприємств, які розташовувалися на території, що постраждали внаслідок військових дій: вони зазнали руйнування та мародерство. Тим не менш, навіть ті, хто знаходяться відносно далеко від лінії розмежування, теж страждають: виникають суттєві труднощі з логістикою, спостерігається нестача сировини та закриття певних ринків збуту. За даними опитування ЄБА (дані 04.03), лише 17% компаній працювали у повному обсязі, а кожна третя припинила свою діяльність. Третина підприємців на той момент планувала відновити діяльність, що підтверджують і результати опитувань інших організацій. З метою покращення ситуації на державному рівні були запроваджені податкові пільги. Також певною мірою пригальмувати діяльність могла мобілізація та виїзд частини громадян за кордон чи на більш безпечні території [2,3].

Що стосується змін для населення, то тут варто відзначити, що люди емоційно виснажені, існує помітне психологічне навантаження, що може погіршувати продуктивність праці і, таким чином, ускладнювати робочий процес. Не кажучи вже про населення, постраждале внаслідок військових дій фізично. У зв'язку з закриттям підприємств для багатьох постало питання безробіття.

Таким чином, війна негативно вплинула на розвиток територіальних громад, в тому числі на його економічну складову. Наразі, всупереч усьому, кожна частинка суспільства прагне відновитися. Територіальні громади також, вони намагаються стимулювати підприємництво та допомогти мешканцям своїх територій. Взяти участь у відновленні громад наразі може кожен: окрім власної ініціативи існують цілком реальні можливості запровадження своїх проєктів з приводу економічного розвитку, вирішення проблем екології тощо. Зокрема проводяться кейс-чемпіонати, наприклад, 15 вересня 2022 року такий розпочався онлайн на платформі Casers. Звідси випливає, що спільними зусиллями ми можемо відновити та покращити стан громад, стан кожної з яких є внеском до загальної ситуації в країні.

Перелік посилань:

1. Онищук І. Як місцеве самоврядування протистоїть війні. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 5 місяців 2022 року. 2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15204>.
2. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/>.
3. Гришко А. Податкові послаблення для парків, ФОПів та інших під час війни. 2022. URL: <https://cutt.ly/HB8601F>.